יְצִיאָה דִּכְוָותָהּ קָא מְמַעֵט – כוונתה למעט את יציאת הבת בדומה ליציאת האמה, שביציאת אמה בנערות, מי שהיא יוצאת ממנו [האדון] אינו מקבל כסף, אבל ביציאת הבת בקידושין, מי שהיא יוצאת ממנו [האב] מקבל כסף.

שואלת הגמרא: וְהָא לָא דָּמְיָא – אינה דומה הַאי יְצִיאָה מהאב לְהַאי יְצִיאָה מהאדון, כיון שֶׁהֲתָם נַפְקָא לָהּ – ביציאה מהאדון, האמה יוצאת מֵרְשׁוּת הָאָדוֹן לְנַמְרֵי, וְהָכָא אַבְּתֵי מִיחַסְּרָא – וביציאה מהאב, עדיין הבת חסרה מָסֵירָה לְחוּפָּה כדי שתצא מרשותו, שהרי בקידושין בלבד אינה יוצאת מרשות אביה כלל, ועדיין הוא זוכה במעשה ידיה ויורש אותה. משיבה הגמרא: בַּהֲדָא נְדָרִים מֵיהָא – מכל מקום לגבי הפרת נדריה נַפְקָא לָהּ מֵרְשׁוּתֵיהּ – היא יוצאת בקידושין מרשות האב, וכִּדְתָנַן (נדרים סו:), נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפֵרִין נְדָרֶיהָ, והאב אינו יכול להפר את נדריה בלי הבעל. וכיון שלגבי נדרים היא יוצאת מרשות האב, דומה יציאת זו ליציאת אמה מהאדון.

שואלת הגמרא: וְהַאי – וכי הפסוק 'וְיָצְאָה חִנָּם' לְהָכִי הוּא דְּאָתָא – בא ללמד שהאב מקבל את כסף קידושיה של בתו הנערה, הָא מְכָּעֵי לֵיהּ – הלא הוא נצרך לְכִדְתַנְיָא, דִּתְנָיָא על הפסוק (שמות כא יא) 'וְיָצְאָה חִנָּם', אֵלּוּ יְמֵי בְּגֵרוּת, שאמה עבריה יוצאת בשתים עשרה שנה ושישה חדשים מרשות אדונה, 'אֵין כֶּסֶף' אֵלּוּ יְמֵי נְעָרוּת, כשהיא בת שתים עשרה שנה ויום אחד, ויש לה שתי שערות, שאף אז אמה עבריה יוצאת מרשות האדון. ואיך אפשר ללמוד מפסוק זה שיש כסף לאדון אחר. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּינָא, אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא – יאמר הפסוק 'אֵין כֶּסֶף' בלי האות יו"ד, מַאי 'אֵין כֶּסֶף' עם יו"ד, אלא ללמד שאֵין כֶּסֶף לְאָדוֹן זֶה, אֲבָל יֵשׁ כֶּסֶף לְאָדוֹן אַחֵר, וּמַאן נִיהוּ – ומיהו האדון שיש לו כסף, הָאָב. הגמרא מבארת את המקור לצורת דרשה זו: וּמַמַּאי דְּדַרְשִׁינַן הָכֵי – ומנין שאנו דורשים את האות יו"ד בנפרד. דִּתְנָיָא לגבי בת כהן שנשאת לישראל, שאם נתאלמנה או נתגרשה חוזרת לבית אביה ומותרת שוב באכילת תרומה, שנאמר (ויקרא כב יג) 'וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל', ואילו היה לה זרע מהישראל היתה אסורה לעולם בתרומה. אֵין לִי אֶלָּא כשזֶּרַע קיים, אולם אם אין לה זרע, כגון שמתו ילדיה, ונותר רק זֶרַע זֶרַע – נכד, מַנַּיִן שאף הוא מעכבה מתרומה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'זֶרַע אֵין לָהּ', ודורשים את המילים 'אין לה', עַיֵּין לָהּ – שצריך לעיין אם אין לה שום זרע מהישראל. וְאֵין לִי אֶלָּא אם יש לה זֶרַע כָּשֵׁר מהישראל, אולם אם יש לה ממנו רק זֶרַע פָּסוּל, כגון נכד ממזר, מַנַּיִן שאף הוא מעכבה מתרומה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'זֶרַע אֵין לָהּ', ודורשים עַיֵּין לָהּ – שצריך לעיין אם לא נותר לה שום זרע מהישראל, ואם נותר זרע, אפילו פסול, הוא מעכבה מתרומה. מקשה הגמרא: כיצד הברייתא לומדת מפסוק זה זרע פסול, וְהָא אִפְּקְתֵיהּ – הלא כבר למדה משם לְזֶרַע זַרְעָהּ. מתרצת הגמרא: דין זה שֶׁזֶּרַע זַרְעָהּ מעכבה מתרומה לֹא אִיצְטְרִיךְ קְרָא – לא צריך פסוק, כיון דִּכְבָנִי בָּנִים חֲרֵי הֵן כְּבָנִים, אלא כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא רק לְזֶרַע פָּסוּל. ומברייתא זו מוכח שדורשים האות יו"ד במילה 'אין'.

שואלת הגמרא: וְהַתָּנָא של הברייתא גּוּפֵיהּ, מָנָלֵיהּ דְּדָרֵישׁ הָכֵי – מנין לו לדרוש כך. משיבה הגמרא: אָמַר, התנא למד זאת ממה שכִּתְתֵיב ששרי מואב אמרו לבלק אחרי שחזרו מבלעם (במדבר כב יד) 'מֵאֵן בִּלְעָם הֲלֹךְ עִמָּנוּ', וממה שהיבמה אומרת כשהיא חולצת ליבם (דברים כה ז) 'מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל', דְּלֹא כְּתִיב בְּהוּ האות יו"ד במילה 'מאן', וְהָכָא כְּתִיב בֵּיהּ 'אין' עם יו"ד, וְשָׁמַע מִינָּהּ לְדָרְשָׁא הוּא דְּאָתָא – שהייתור בא לדרשה. הגמרא דנה מדוע צריך שני פסוקים ללמד שכסף הקידושין ומעשי ידיה של הבת שייכים לאביה: וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב הפסוק 'אין כסף' ללמד שכסף קִידּוּשֶׁיהָ לְאָבִיהָ, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב הפסוק 'לאמה' ללמד שמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ, ואין ללומדם זה מזה. דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא רק שכסף קִידּוּשֶׁיהָ לְאָבִיהָ, הֲוָה אָמֵינָא שרק הם לאביה, מִשּׁוּם דְּלֹא טָרְחָא בְּהוּ – משום שהבת לא טרחה בהשגתם, אֲבָל מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ דְּקָא טָרְחָא בְּהוּ – שטרחה בהשגתם, אֵימָא דִּידָהּ הֲוֵי – הייתי אומר שהם שלה. וְאִי אַשְׁמְעִינַן רק שמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לאביה, הייתי אומר שרק הם לאביה, משום דְּקָא מְתָנֵא מִינַּיהּ – שהיא ניזונת ממנו ודעתו לקבל תמורת זה את מעשי ידיה שהם שכיחים, אֲבָל כסף קִידּוּשֶׁיהָ, דְּמֵעָלְמָא קָאָתֵי לָהּ – שלא היתה דעתו שתמורתו הוא יזון אותה, אֵימָא דִּידָהּ הֲוֵי – הייתי אומר שהם שלה. ולפיכך צְרִיכָא – הוצרכו שני פסוקים ללמד את שני הדינים:

הגמרא מבארת את הברייתא לגבי יציאות אמה עבריה. גּוּפָא, 'וְיָצְאָה חִנָּם' (שמות כא יא) אֵלּוּ יְמֵי בְּגֵרוּת, שאמה עבריה יוצאת מאדונה כשמגיעה לבגרות, 'אֵין כֶּסֶף' אֵלּוּ יְמֵי נְעָרוּת שאף בהם היא יוצאת מהאדון. מקשה הגמרא: מדוע הוצרך הפסוק ללמד גם יציאה בנערות וגם יציאה בבגרות, וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא נְעָרוּת וְלֹא כְּעֵי – ולא צריך לכתוב בְּגֵרוּת. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, בָּא וְזֶה – הלימוד של בגרות, וְלִמַּד עַל וֶזֶה – על הלימוד השני שהוא מדבר על נערות, שהרי אין בפסוק משמעות לנערות או לבגרות, ואילו היה לימוד אחד היינו מעמידים אותו בבגרות המאוחרת, וכשיש לימוד נוסף אנו לומדים גם נערות. מֵידֵי דַּהֲוָה אַהִתּוֹשָׁב וְשָׂכִיר – וכמו שמצינו לגבי עבדים עבריים, שאף שהם עבדי כהן אינם אוכלים תרומה, כיון שגופם אינו של האדון, דְּתַנְיָא, על הפסוק (ויקרא כב י) 'תּוֹשָׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לא יֹאכַל קֹדֶשׁ', 'תּוֹשָׁב' זֶה עבד עבדי הַקָּנוּי קָנְיַן עוֹלָם על ידי שנרצע ועובד עד היובל, 'שָׂכִיר' זֶה עבד עבדי הַקָּנוּי קִנְיַן שָׁנִים ויוצא כשעברו שש שנים מהמכירה, ושניהם אינם אוכלים תרומה. ושואלת הברייתא, יָאמַר שתּוֹשָׁב אינו אוכל תרומה, וְלֹא יֹאמַר ששָׂכִיר אינו אוכל תרומה, וַאֲנִי אוֹמֵר מעצמי ששכיר אינו אוכל, שהרי אם קָנוּי קִנְיַן עוֹלָם אֵינוֹ אוֹכֵל, אף שעובד עד היובל, קָנוּי קִנְיַן שָׁנִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן שאינו אוכל תרומה. ומשיבה הברייתא, שאִילּוּ היה כֵּן, שהיה כתוב רק פסוק אחד, הָיִיתִי אוֹמֵר שתּוֹשָׁב זֶה קָנוּי קִנְיַן שָׁנִים, אֲבָל קָנוּי קִנְיַן עוֹלָם אוֹכֵל תרומה, וְקָא 'שָׂכִיר' וְלִימֵּד עַל 'תּוֹשָׁב' שהכוונה לעבד נרצע המיושב אצל האדון זמן רב, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא קָנוּי קִנְיַן עוֹלָם, אֵינוֹ אוֹכֵל תרומה.

הגמרא מקשה על רבה שדימה יציאות אמה עבריה לתושב ושכיר: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, מִי דָּמֵי אמה עבריה לתושב ושכיר, הָתָם – עבד עברי היוצא בשש ועבד נרצע תְּרֵי גּוּפֵי נִינְהוּ – שני אנשים הם, ויתכן שלאדון אחד יש את שניהם. ואין להקשות שהתורה תכתוב רק עבד נרצע ונלמד בקל וחומר שגם עבד היוצא בשש אינו אוכל, דְּכִי נָמֵי כְּתַב רַחֲמָנָא – כיון שאפילו אם היה כתוב במפורש 'תּוֹשָׁב נִרְצָע' לֹא יֹאכַל תרומה, וְהָדַר כָּתַב אִידָךְ – ואחר כך היתה התורה כותבת עבד היוצא בשש, לא היה קשה שזה מיותר, משום שהָוָה שָׂכִיר מִילְּתָא דְּאָתְיָא – שעבד היוצא בשש נלמד בְּקַל וָחוֹמֶר, וּמִילְּתָא דְּאָתְיָא – ודבר הנלמד בְּקַל וָחוֹמֶר, טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא במפורש. אֶלָּא הָכָא באמה עבריה, נערה ובוגרת חַד גּוּפָא הִיא – גוף אחד הוא, וכִּי נַפְקָא לָהּ – וכאשר היא יוצאת בְּנַעֲרוּת, בַּגְרוּת מַאי בָּעֲיָא נְפִיקָה – איך תהיה אצלו בבגרותה, ואין מציאות של יציאה בבגרות. וזו היתה כוונת הגמרא בקושייתה.

אביי מבאר טעם אחר מדוע כתוב בתורה יציאת אמה עבריה בבגרות: אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, לֹא נִצְרְכָה הדרשה על יציאה בימי בגרות, אֶלָּא לְבָנָר דְּאֵילוֹנִית שאינה יכולה ללדת ואין לה סימני נערות כלל, ובשנהיית בת עשרים שנה, היא בוגרת. סַלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא שבְּנַעֲרוּת תֵּיפּוֹק – תצא אמה מאדונה, אבל בְּבַגְרוּת לֹא תֵּיפּוֹק – לא תצא, ואיילונית שאין לה נערות לא תצא אף בבגרות, קָא מַשְׁמַע לָן שגם בגרות מוציאה באיילונית.

הגמרא מקשה על אביי: מַתְקִיף לָהּ מַר בַּר רַב אַשִׁי, וְלַאו כָּל כָּךְ וָחוֹמֶר הוּא, וּמָה סִימָנִין של נערות שֶׁאֵין מוֹצִיאִין מֵרְשׁוּת אָב, וּמוֹצִיאִין מֵרְשׁוּת אָדוֹן, בַּגְרוּת שֶׁמּוֹצִיאָה מֵרְשׁוּת אָב, שהרי בפסוק (דברים כב יט) נאמר 'וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה', ובשהיא בוגרת אין לאביה רשות בה, אֵינוֹ דִּין שֶׁמּוֹצִיאָה מֵרְשׁוּת אָדוֹן, ולא צריך ללמוד מפסוק שאיילונית יוצאת בבגרות.

מר בר רב אשי מבאר דין אחר הנלמד מהפסוק 'ויצאה חנם אין כסף': אֶלָּא אָמַר מַר בַּר רַב אַשִׁי, לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְעִיכּוּר זְבִינָא – המכירה דְּאֵילוֹנִית, שהאב יכול למכור את בתו האיילונית לאמה. וסַלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא שרק בת דְּאָתְיָא – שסופה להביא סִימָנֵי נְעָרוּת, תָּוֵי זְבִינָא – מכירתה חלה, אבל בת דְּלֹא אָתְיָא – שאין סופה להביא סִימָנֵי נְעָרוּת, לֹא תָּוֵי זְבִינָא – לא תהיה מכירתה מכירה כלל, כיון שאינה ראויה לצאת בנערות,

קָא מַשְׁמַע לָן 'וְיָצְאָה חִנָּם' כּוּ', ללמדנו שגם איילונית היוצאת בבגרות בלבד יכולה להימכר לאמה.

מקשה הגמרא: וּלְמַר בַּר רַב אַשִׁי דְּאָמַר לעיל 'וְלַאו כָּל וָחוֹמֶר הוּא', שיציאת אמה איילונית בבגרות נלמדת בקל וחומר מיציאת אמה בנערות, ומחמת זה הקשה על אביי שלמד מהפסוק שאיילונית יוצאת בבגרות, קשה, הָא אַמְרִינַן מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וָחוֹמֶר טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא – הלא אמרנו שדרך התורה לטרוח ולכתוב במפורש גם דבר שאפשר ללומדו בקל וחומר. מתרצת הגמרא: חָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא לְשַׁנּוּיֵי מְשַׁנִּינַן – כלל זה נאמר רק כשאין ישוב אחר, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא לְשַׁנּוּיֵי מְשַׁנִּינַן – אבל כשיש ישוב אחר, מיישבים באותו ישוב, ומר בר רב אשי היתה בידו דרך להסביר מדוע צריך את הפסוק הקשה על אביי, וביאר שהפסוק נצרך לעיקר מכירתה של איילונית לאמה:

הגמרא מביאה מקור אחר לקנין כסף באשה: וְתַנָּא – התנא של משנתינו מַיְתֵי לָהּ מֵהָכָא – לומד קידושי כסף מפסוק אחר, דְּתַנְיָא על הפסוק (דברים כד א) 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ, וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת' וְגוֹ', והפסוק מדבר על אשה שנתקדשה, ואומרת הברייתא שאֵין 'קִיחָה' האמורה בפסוק 'כִּי יִקַּח', אֶלָּא בְּכֶסֶף, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בתורה שאברהם אבינו אמר לעפרון החיתי בקניית מערת המכפלה (בראשית כג יג) 'נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מֶמֶּנִּי', ומבואר ש'קיחה' היא לשון קנין בכסף, ולומדים מכאן שאשה נקנית בכסף, ולכן נקט התנא במשנה (לעיל ב.) לשון 'קנין'.

הברייתא דנה האם צריך ללמוד קידושי כסף מפסוק. שואלת הברייתא: מדוע צריך ללמוד קידושי כסף מ'כי יקח', וַהֲלֹא דִּין – קל וחומר הוּא, וּמָה אָמָה הָעִבְרִיָּה שֶׁאֵינָהּ נִקְנֵית לאדונה בְּבִיאָה, נִקְנֵית לוֹ בְּכֶסֶף, זוֹ – אשה שֶׁנִּקְנֵית לבעלה בְּבִיאָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁתִּתְקַנֵּה לוֹ בְּכֶסֶף. פורכת הברייתא את הקל וחומר: יָכְלָה תּוֹכִיחַ, שֶׁנִּקְנֵית ליבם בְּבִיאָה, וְאֵינָהּ נִקְנֵית לוֹ בְּכֶסֶף, ואם כן אין ללמוד קנין כסף בקל וחומר זה. דוחה הברייתא את הפירכא: מַה לְּיִבְמָה שֶׁכֵּן אֵין נִקְנֵית בְּשָׂטָר, ומה שאינה נקנית בכסף אינו מפני שקנין כסף חלש, אלא מפני שהיא צריכה דווקא ביאה העושה נישואין, שהרי היא כבר זקוקה ועומדת ליבם מקידושי אחיו המת, ואינה צריכה קנין חדש, תֹּאמַר בְּזוֹ – באשה, שֶׁצריכה קנין ולכן נִקְנֵית בְּשָׂטָר. תַּלְמוּד לוֹמַר – ולכן הוצרך הפסוק 'כִּי יִקַּח אִישׁ', ללמדנו שנקנית ב'קיחה' שהיא קנין כסף.

הגמרא תמהה על דברי הברייתא: הָא לָמָּה לִי קְרָא – מדוע סיימה הברייתא שצריך ללמוד קידושי ביאה מפסוק, הָא אְתָיָא לָהּ – הלא למסקנת הברייתא אין פירכא על הקל וחומר. משיבה הגמרא: אָמַר רַב אַשִׁי, הטעם שהברייתא לא למדה קנין כסף באשה בקל וחומר מאמה עבריה אינו משום שיש פירכא מיבמה, אלא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר מֵעִיקָּרָא דִּדְיָנָא פְּרִיכָא – משום שאפשר לפרוך את הקל וחומר מיסודו, שהרי מֵהֵיכָא קָא מַיְיתֵית לָהּ – מהיכן למדת קנין ביאה באשה, מֵיבָמָה, ויש לפרוך, מַה לְּיִבְמָה שֶׁכֵּן היא כבר זְקוּקָה וְעוֹמֶדֶת ליבם מחמת קידושי אחיו המת, ולכן מועילה בה ביאה לגמור את הקידושין, תֹּאמַר בְּזוֹ – אשה הבאה להתקדש לבעלה, שֶׁאֵין זְקוּקָה וְעוֹמֶדֶת לו, וצריכה להתחיל את הקנין מתחילתו, ואפשר לומר שביאה לא עושה תחילת קנין, אלא רק גומרת קנין שכבר הותחל. ולכן אמרה הברייתא תַּלְמוּד לוֹמַר 'וּבְעָלָהּ', ללמד שאשה נקנית בביאה, וביאה עושה גם תחילת קנין: הברייתא מבארת את המקור לקידושי שטר. שואלת הברייתא: בְּכֶסֶף אלא בגט, ואין ללמוד מאמה העבריה שאשה נקנית בכסף, ולכן אמרה הברייתא תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי יִקַּח אִישׁ' ללמד שאשה נקנית בכסף.

הגמרא מבארת מדוע צריך את שני הלימודים לקידושי כסף: וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב 'וְיָצְאָה חִנָּם' אֵין כֶּסֶף, ללמד שכסף הקידושין של האב, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב גם 'כִּי יִקַּח אִישׁ', ללמוד גזירה שוה 'קיחה קיחה' שאשה מתקדשת בכסף. כיון דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא רק 'כִּי יִקַּח', הֲוָה אָמֵינָא קִידּוּשִׁין דִּיהָבֵי לָהּ בַּעַל דִּידָהּ הָוֵי – הייתי אומר שכסף הקידושין שהנערה קיבלה הוא שלה, והפסוק בא ללמד רק שאשה מתקדשת בכסף, ולכן כָּתַב רַחֲמָנָא גם 'וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כֶּסֶף' ללמדנו שכסף הקידושין של האב. וְאִי כָּתַב רַחֲמָנָא רק 'וְיָצְאָה חִנָּם', הֲוָה אָמֵינָא הֵיכָא דְּיָהֲבָה (לֵיהּ) אִיהִי לְדִידֵיהּ וְקִדּוּשָׁתוֹ הָוֵי קִידּוּשֵׁי – הייתי אומר שגם אם האשה נתנה לאיש כסף, ואמרה לו 'התקדש לי', חלים הקידושין, ולכן כָּתַב רַחֲמָנָא 'כִּי יִקַּח' בלשון זכר, וְלֹא 'כִּי תִּקַּח אשה לאיש', ללמדנו שדווקא האיש לוקח את האשה ולא האשה לוקחת את האיש:

הברייתא שהובאה לעיל מבארת את המקור לקדושי ביאה: נאמר בתורה (דברים כד א) 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ', ודורשת הברייתא, מִלַּמֵּד שֶׁאשה נִקְנֵית לבעלה בְּבִיאָה. שואלת הברייתא, מדוע צריך ללמוד קידושי ביאה מ'ובעלה', וַהֲלֹא דִּין הוּא – הלא ניתן ללמוד זאת בקל וחומר, וּמַה יְּבָמָה שֶׁאֵין נִקְנֵית ליבם בְּכֶסֶף, ואף על פי כן נִקְנֵית לו בְּבִיאָה, זוֹ – אשה שֶׁנִּקְנֵית לבעלה בְּכֶסֶף, כפי שלמדנו לעיל, וכי אֵינוֹ דִּין שֶׁנִּקְנֵית לו בְּבִיאָה. פורכת הברייתא את הקל וחומר, אָמָה הָעִבְרִיָּה תּוֹכִיחַ, שֶׁנִּקְנֵית לאדונה בְּכֶסֶף וְאֵין נִקְנֵית לו בְּבִיאָה, ואם כן גם באשה אפשר לומר שנקנית לבעלה בכסף ולא בביאה. דוחה הברייתא את הפירכא, מַה לְּאָמָה הָעִבְרִיָּה שֶׁאֵין קְנָיָנָהּ לאדונה לְשׁוּם אִישׁוּת אלא לשם שפחות, ולכן אינה נקנית בביאה, תֹּאמַר בְּזוֹ – אשה הנקנית לבעלה, שֶׁקְּנָיָנָהּ לו הוא לְשׁוּם אִישׁוּת, ולכן לומדים בקל וחומר מיבמה שנקנית בביאה. תַּלְמוּד לוֹמַר 'וּבְעָלָהּ', ללמדנו שנקנית בביאה.

הגמרא תמהה על דברי הברייתא: וְלָמָּה לִי קְרָא – מדוע סיימה הברייתא שצריך ללמוד קידושי ביאה מפסוק, הָא אְתָיָא לָהּ – הלא למסקנת הברייתא אין פירכא על הקל וחומר. משיבה הגמרא: אָמַר רַב אַשִׁי, הטעם שהברייתא לא למדה קנין ביאה באשה בקל וחומר מיבמה אינו משום שיש פירכא מאמה עבריה, אלא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר מֵעִיקָּרָא דִּדְיָנָא פְּרִיכָא – משום שאפשר לפרוך את הקל וחומר מיסודו, שהרי מֵהֵיכָא קָא מַיְיתֵית לָהּ – מהיכן למדת קנין ביאה באשה, מֵיבָמָה, ויש לפרוך, מַה לְּיִבְמָה שֶׁכֵּן היא כבר זְקוּקָה וְעוֹמֶדֶת ליבם מחמת קידושי אחיו המת, ולכן מועילה בה ביאה לגמור את הקידושין, תֹּאמַר בְּזוֹ – אשה הבאה להתקדש לבעלה, שֶׁאֵין זְקוּקָה וְעוֹמֶדֶת לו, וצריכה להתחיל את הקנין מתחילתו, ואפשר לומר שביאה לא עושה תחילת קנין, אלא רק גומרת קנין שכבר הותחל. ולכן אמרה הברייתא תַּלְמוּד לוֹמַר 'וּבְעָלָהּ', ללמד שאשה נקנית בביאה, וביאה עושה גם תחילת קנין: הברייתא מבארת את המקור לקידושי שטר. שואלת הברייתא: בְּכֶסֶף, ואין ללמוד מאמה העבריה שאשה נקנית בכסף, ולכן אמרה הברייתא תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי יִקַּח אִישׁ' ללמד שאשה נקנית בכסף.

הגמרא מבארת מדוע צריך את שני הלימודים לקידושי כסף: וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב 'וְיָצְאָה חִנָּם' אֵין כֶּסֶף, ללמד שכסף הקידושין של האב, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב גם 'כִּי יִקַּח אִישׁ', ללמוד גזירה שוה 'קיחה קיחה' שאשה מתקדשת בכסף. כיון דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא רק 'כִּי יִקַּח', הֲוָה אָמֵינָא קִידּוּשִׁין דִּיהָבֵי לָהּ בַּעַל דִּידָהּ הָוֵי – הייתי אומר שכסף הקידושין שהנערה קיבלה הוא שלה, והפסוק בא ללמד רק שאשה מתקדשת בכסף, ולכן כָּתַב רַחֲמָנָא גם 'וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כֶּסֶף' ללמדנו שכסף הקידושין של האב. וְאִי כָּתַב רַחֲמָנָא רק 'וְיָצְאָה חִנָּם', הֲוָה אָמֵינָא הֵיכָא דְּיָהֲבָה (לֵיהּ) אִיהִי לְדִידֵיהּ וְקִדּוּשָׁתוֹ הָוֵי קִידּוּשֵׁי – הייתי אומר שגם אם האשה נתנה לאיש כסף, ואמרה לו 'התקדש לי', חלים הקידושין, ולכן כָּתַב רַחֲמָנָא 'כִּי יִקַּח' בלשון זכר, וְלֹא 'כִּי תִּקַּח אשה לאיש', ללמדנו שדווקא האיש לוקח את האשה ולא האשה לוקחת את האיש:

הברייתא שהובאה לעיל מבארת את המקור לקדושי ביאה: נאמר בתורה (דברים כד א) 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ', ודורשת הברייתא, מִלַּמֵּד שֶׁאשה נִקְנֵית לבעלה בְּבִיאָה. שואלת הברייתא, מדוע צריך ללמוד קידושי ביאה מ'ובעלה', וַהֲלֹא דִּין הוּא – הלא ניתן ללמוד זאת בקל וחומר, וּמַה יְּבָמָה שֶׁאֵין נִקְנֵית ליבם בְּכֶסֶף, ואף על פי כן נִקְנֵית לו בְּבִיאָה, זוֹ – אשה שֶׁנִּקְנֵית לבעלה בְּכֶסֶף, כפי שלמדנו לעיל, וכי אֵינוֹ דִּין שֶׁנִּקְנֵית לו בְּבִיאָה. פורכת הברייתא את הקל וחומר, אָמָה הָעִבְרִיָּה תּוֹכִיחַ, שֶׁנִּקְנֵית לאדונה בְּכֶסֶף וְאֵין נִקְנֵית לו בְּבִיאָה, ואם כן גם באשה אפשר לומר שנקנית לבעלה בכסף ולא בביאה. דוחה הברייתא את הפירכא, מַה לְּאָמָה הָעִבְרִיָּה שֶׁאֵין קְנָיָנָהּ לאדונה לְשׁוּם אִישׁוּת אלא לשם שפחות, ולכן אינה נקנית בביאה, תֹּאמַר בְּזוֹ – אשה הנקנית לבעלה, שֶׁקְּנָיָנָהּ לו הוא לְשׁוּם אִישׁוּת, ולכן לומדים בקל וחומר מיבמה שנקנית בביאה. תַּלְמוּד לוֹמַר 'וּבְעָלָהּ', ללמדנו שנקנית בביאה.

הגמרא תמהה על דברי הברייתא: וְלָמָּה לִי קְרָא – מדוע סיימה הברייתא שצריך ללמוד קידושי ביאה מפסוק, הָא אְתָיָא לָהּ – הלא למסקנת הברייתא אין פירכא על הקל וחומר. משיבה הגמרא: אָמַר רַב אַשִׁי, הטעם שהברייתא לא למדה קנין כסף באשה בקל וחומר מאמה עבריה אינו משום שיש פירכא מאמה עבריה, אלא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר מֵעִיקָּרָא דִּדְיָנָא פְּרִיכָא – משום שאפשר לפרוך את הקל וחומר מיסודו, שהרי מֵהֵיכָא קָא מַיְיתֵית לָהּ – מהיכן למדת קידושי כסף, מֵאָמָה הָעִבְרִיָּה, ויש לפרוך, מַה לְּאָמָה הָעִבְרִיָּה שֶׁכֵּן יוֹצְאָה בְּכֶסֶף – משתחררת בְּכֶסֶף, וכיון שכסף מועיל להוציאה מרשות האדון הוא מועיל גם שנקנית בו, תֹּאמַר בְּזוֹ – באשה, שֶׁאֵינָהּ יוֹצְאָה

אגרות קודש

ב"ה, ח' אדר, תשכ"א

ברוקלין.

הוו"ח א"י נו"נ כו' מו"ה אפרים שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מג' אדר.

ת"ח על כתבו עכ"פ בקיצור אודות שבת דתורת החסידות במחנו הט'. ורצוני לבטוח שהרושם טוב אודותו כותב יפעול פעולתו מתאים לרצון רבותינו נשיאינו שהתועדויות ומסיבות כגון זה, הנה

המשך בעמוד הבא